

Poprečnina v gotovini plačana.

ŠTEV. 3.

LETNIK XXVI.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“
V LJUBLJANI.

V LJUBLJANI, DNE 15. MARCA 1925.

TISK ZADRUŽNE TISKARNE V LJUBLJANI.

VSEBINA: Fr. Žaren: Položaj na mlečnem trgu. — Prodaja le za gotovino. — J. B.: Par misli o varčevanju. — Razmerje med nadzorstvom in načelstvom. — Vprašanja in odgovori. — Zadrugištvo. — Gospodarstvo.

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 3, I. 1925.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Selcih, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 29. marca 1925 ob 7. uri zjutraj v Kerkovem domu. 1. Poročilo načelstva in računskih pregledovalcev. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1924. 3. Volitev načelstva. 4. Volitev računskih pregledovalcev. 5. Prememba pravil. 6. Slučajnosti.

Redni občni zbor Ljudske posojilnice v Novem mestu, r. z. z. n. z., se vrši dne 30. marca 1925, ob 2. uri pop. v uradnem prostoru zadruga. 1. Čitanje zapisnika zadnjega običnega zbora. 2. Poročilo: a) načelstva, b) nadzorstva. 3. Odobritev rač. zaključka za leto 1924. 4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Prve gradbene zadruga v Gor. Straži r. z. z. o. z., p. Straža, se vrši dne 29. marca 1925 ob 10. uri dop. v Novem mestu (gostilna Fabjan). 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1924. 3. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Zagradcu na Dol., r. z. z. n. z., se bo vršil dne 25. marca 1925 ob 4. uri pop. v posojilničnih prostorih. 1. Čitanje revizijskega poročila. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev rač. zaključka za l. 1924. 4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 5. Sprememba pravil. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Stoperčah pri Rogatcu r. z. z. n. z., se bo vršil dne 25. marca 1925, po večernicah v uradni sobi. 1. Čitanje zapisnika o zadnjem običnem zboru. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev rač. zaključka za leto 1924. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice Sv. Jakob ob Savi, r. z. z. n. z., se bo vršil 29. marca 1925 ob pol 3. uri pop. v prostorih posojilnice. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1924. 3. Čitanje revizijskega poročila. 4. Volitev a) načelstva, b) rač. pregledovalcev. 5. Slučajnosti.

XVIII. redni občni zbor Hranilnice in posojilnice na Bučki, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 25. marca 1925 ob 3. uri pop. v posojilnični pisarni. 1. Čitanje zapisnika o zadnjem običnem zboru. 2. Čitanje revizijskega poročila. 3. Poročilo načelstva in nadzorstva. 4. Odobritev rač. zaključka za l. 1924. 5. Slučajnosti.

Izredni občni zbor Kmetijskega konsumnega društva v Lučah, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 25. marca 1925 po prvem sv. opravilu zjutraj v društvenih prostorih. 1. Sprememba pravil. 2. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Osilnici, r. z. z. n. z., se vrši dne 22. marca 1925 v uradnem prostoru pop. ob 3. uri. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1924. 3. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijskega društva v Dobručah, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 29. marca ob 7. uri zjutraj v stari šoli. 1. Poročilo načelstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1924. 3. Čitanje revizijskega poročila. 4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijske nabavne in prodajne zadruge v Izlakah pri Zagorju, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 25. marca 1925, ob 3. uri pop. v prostorih Mlekarske zadruga. 1. Čitanje zapisnika zadnjega običnega zbora. 2. Poročilo načelstva. 3. Poročilo nadzorstva. 4. Odobritev rač. zaključka za leto 1924. 5. Čitanje revizijskega poročila. 6. Volitev nadzorstva. 7. Slučajnosti.

Občni zbor Posojilnice v Št. Petru pod Sv. Gorami, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 22. marca 1925 ob pol 3. uri pop. v občinski pisarni. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1924. 3. Sprememba pravil. 4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice na Igu, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 29. marca 1925 ob 3. uri pop. v uradnih prostorih. 1. Čitanje zapisnika lanskega običnega zbora. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1924. 3. Volitev načelstva. 4. Volitev nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijskega konsumnega društva v Šmarju pri Jelšah, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 29. marca 1925, ob 3. uri pop. v društvenem lokalu g. Ivana Habjan v Šmarju. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Čitanje revizijskega poročila. 3. Odobritev rač. zaključka za leto 1924. 4. Dopolnilna volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice na Češnjici pri Železnikih, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 29. marca 1925, ob 4. uri pop. v zadruginih prostorih. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Potrjenje računskega zaključka za l. 1924. 3. Volitev načelstva. 4. Volitev nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Mlekarske zadruga v Novem mestu, r. z. z. o. z., se bo vršil v ponedeljek, dne 23. marca 1925 ob 2. uri pop. v uradnih prostorih (tiskarna Kraječ). 1. Čitanje zapisnika o ustanovnem običnem zboru. 2. Poročilo odbora. 3. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijske hranilnice in posojilnice v Radovljici, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 26. marca ob 2. uri pop. v zadrugini pisarni. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1924. 3. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 4. Slučajnosti.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din. na leto, za pol leta 12.50 Din.
 Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo.

Fr. Žaren:

Položaj na mlečnem trgu.

Dvig dinarja, ki se je podražil v Zürichu od avgusta lanskega leta do danes od 6.8 na 8.4 centimov, je povzročil popoln preokret v izvozu naših pridelkov, ne samo lesa, živine in svinj temveč tudi mleka.

Izvoz mleka, ki gre izključno samo v Avstrijo, se je lansko leto tako lepo razvil, da je dosegel v glavni sezoni cca. 50.000 litrov dnevno. Skoro vse mlekarske zadrugе so v zadnjih dveh letih zopet začele poslovati, velika večina v zvezi z Združenimi mlekarnami v Ljubljani. Ustanovilo se je veliko število novih zbiralnic zlasti po Dolenjskem v krajih, kjer se dosedaj sploh še ni gojilo mlekárstvo.

Omenjeni dvig dinarja je precej prekrizal račune z nadaljnim razvojem mlečnih cen. Do Božiča so mlekárne še vzdrževale stare cene v pričakovanju, da je skok dinarja samo začasen. Toda ko je, kakor običajno vsako leto, nastopila poplava mleka januarja meseca na avstrijskem trgu, je postal položaj nevzdržljiv in so morale mlekárne z nakupnimi cenami občutno navzdol. Kajti za 100 avstrijskih kron, ki so se izkúpile za prodano mleko, ni bilo mogoče več doseči cca. 1.20 dinarjev, temveč samo še približno 86 para.

Kakor hitro se je pokazala preobilica

blaga, so postali avstrijski, zlasti dunajski odjemalci našega mleka silno natančni pri prevzemu glede kvalitete. Kljub najskrbnejši kontroli pri zbiranju mleka po mlekarnah je izkazovalo naše blago 4 %, 6 % in tudi več primešane vode. S to okoliščino bo treba računati tudi v glavni sezoni in bo mogoče vzdržati konkurenco s prvovrstnim moravskim mlekom samo tedaj, ako bo tudi naše blago popolnoma nepotvorjeno. To je dalo povod, da so začele naše mlekárne takoj z novim letom plačevati prevzeto mleko po tolščobnosti, kar je edino upravičeno. Od tega načela se ne bi smelo odstopiti tudi ne v razdobju do Velike noči, ko bo šla množina mleka po vseh mlekarnah še bolj nazaj in ne bo mogoče zadostiti vseh stalnih odjemalcev.

Izven vsakega dvoma je, da bodo prisiljene naše mlekárne v letošnjem poletju znatno množino mleka predelavati, ker je težko verjetno, da bo mogoče toliko mleka oddati na avstrijski trg kakor lansko leto z ozirom na to, da lastna avstrijska produkcija stalno raste in je tudi češka in madžarska konkurenca vedno večja. Ker moramo tudi pri nas računati z večjimi množinami mleka, ki bodo letos prišle na trg, bo treba začeti s produkcijo masla. Akoravno je konzum sira zadnjih par let pri nas zelo narastel, vendar nikakor ni misliti na to, da bi mogli vse odvišnje mleko, kolikor ga ne bo mogoče razpečati, plasirati v obliki sira. Na

to je treba že sedaj misliti in pripraviti potrebne stroje.

Ker po splošnem mnenju ni pričakovati, da bo šel kurz dinarja nazaj, je treba računati s sedanjimi nakupnimi cenami in se jim

prilagoditi. Ni izključeno, da bi se utegnile te še nekoliko znižati, tako da bomo kmalu dosegli predvojno ceno, ki je znašala približno 11 vinarjev za liter. To odgovarja cca. dinarjem 1.30.

Prodaja le za gotovino.

Važno pravilo za konsumna društva glede njih poslovanja je prodaja za gotovino. Za to govore ekonomski in moralni razlogi.

Ekonomski razlogi, ker je vsako podjetje, ki prodaja na kredit, prisiljeno, da povišuje svoje cene, sicer se izpostavlja nevarnosti, da propade. Z ene strani je namreč gotovo, da izgubi del svojih terjatev pri odjemalcih, z druge strani mora kupovati pri svojih dobaviteljih na kredit. Ker mora prodajati na kredit, mora tudi kupovati na kredit, zato seveda pod neugodnejšimi pogoji. Tako podjetje potrebuje večji kapital, ker ga ne more tako hitro obračati. Zato se konsumna zadruga ne sme postavljati v razmere takega podjetja.

Moralni razlogi so v tem, ker je krivično obremenjevati dobre plačevalce t. j. najzavednejše zadrugarje s povišanimi cenami radi izgub, ki jih konsumna zadruga utрпи pri plačilu nesposobnih članov. Med drugim vodi navada kupovati na kredit delavsko družino v pravo suženjstvo, ako se družina pušči vjeti v tako past. Ni to pretirana beseda; kajti oni, ki svojemu trgovcu ali svojemu peku dolguje, se ne more več pogajati z njim niti glede cene niti glede kakovosti niti glede teže, niti o tem, da bi šel kupovat drugam. Prisiljen je, da pristane na vse iz bojazni, da se mu sicer ustavi kredit. In ako delavec vidi, da se mu ne bo mogoče nikdar osvoboditi, tedaj izgubi pogum, zapusti svoje dosedanje bivališče in se skrivaj preseli.

Celo za one konsumente, ki so premožni in koncu koncev vedno plačajo, je kupovanje na kredit škodljiva navada, ker nič tako ne zavaja k nepotrebnim izdatkom kakor komednost, da kupujemo brez denarja. Trgovci to dobro vedo in vsled tega podpirajo razvado kupovanja na kredit. Res je, da so pogosto oni sami žrtve teh razvad, ki so jih dali svojim odjemalcem. Pogosto že so se našle modistinje, šivilje, gostilničarji in dr., ki so bili prisiljeni, da zaprejo svojo trgovino, ker niso mogli izterjati denarja za svoje račune celo od zelo bogatih odjemalcev.

Ne torej le v lastnem interesu je konsumna zadruga dolžna, da se drži načela prodaje za gotovino, ampak tudi v interesu delavskega stanu je dolžna izvrševati to načelo kot vzgojno sredstvo, da bi delavca osvobodila škodljive oblike gospodarske odvisnosti. V tem je bila po mnenju Gladstona, slavnega državnika, največja vrlina konsumne zadruge.

Treba pa je priznati, da se to načelo vedno ne upošteva in da veliko število zadrug, celo v samj Angleški, prodaja na kredit in da število takih zadrug celo raste. Vendar pa celokupna vsota prodaje na kredit predstavlja samo 1.5 % od celokupne prodaje. Ni torej razloga, da se nad tem vznemirjamo. Treba pa je priznati, da je izkušnja velika. Z ene strani človekoljubnost težko dopušča zadrugi, da brezsrčno odreče kruh svojemu zadržanu, ki se nahaja v težavi. Z druge strani jo k temu zavaja upanje, da se bo mogla bolje boriti proti trgovcem, ako pri-tegne njihove odjemalce z istimi ugodnostmi,

ki jih nudi trgovec. Toda slab je način, ako hočemo svojega nasprotnika premagati s tem, kar na njem grajamo kot slabo. Vsekakor je to taktika, ki more biti trgovska, ki pa nikakor ni zadruga. Najhujše pa je, ako ena zadruga uvaja prodajo na kredit za to, da pritegne in pohujša zadrugarje druge zadruge, katera prodaja za gotovino. Tudi to se dogaja!

Ako je v resnici delavstvo kraja prisiljeno, da živi od dne do dne, ako ne more najti nekoliko denarja za potrebne nakupe in mora čakati na tedensko ali štirinajstdnevno plačo, da naknadno z njo plača na upanje kupljeno hrano, v tem slučaju je bolje napraviti poleg konsumne zadruge še kreditno zadrugo (bodisi na temelju dobrodelnosti, bodisi na temelju vzajemnosti, kar je bolje), ki bo dovoljevala posojila potrebnim delavcem. Taka posojila bi bilo mogoče dovljevati, ako se vzame v zastavo za varnost posojila delčna knjižica zadrugarja ali ako se zahteva poroštvo enega ali dvojice njegovih tovarišev ali tudi povsem enostavno kot dolg na častno besedo, ako je zadrugar vreden zaupanja. Nekoliko zadrug je s temi sistemi že poskusilo.

Ako pa zadruga hodi nevarno pot prodajanja na kredit, se mora držati vsaj gotovih načel:

Bodisi, da **omeji** kredit na gotovo vsoto, navadno na znesek deležev, ki jih ima zadrugar in ki služijo tedaj kot zastava; bodisi, da se poslužuje prodaje na kredit samo pri trajnejšem blagu n. pr. pri pohištvu. Tukaj se prodaja na kredit ali vsaj vplačevanje v obrokih da upravičiti, ker je izdatek znatnejši. Znano je, da obstoji na Francoskem neka veletrgovina, ki se je specializirala za prodajo pohištva na obroke in zlorabe niso tako velike kot se govori.

Kar se tiče kruha, je morebiti za zadrugo bolje, da ga daje brezplačno, kakor da bi ga prodajala na kredit, pod pogojem seveda, da se pri tem drži gotovih okolnosti označenih v pravilih: brezposelnost, nepredvidena nesreča, itd. Tako delajo belgijske zadruge. One dajejo gotove množine kruha v razmerju z vrednostjo tega, kar je zadrugar prej pri zadrugi kupoval.

Treba pa je vedeti, da v Belgiji zadruga ne samo ne daje kredita svojim članom, nasprotno, da člani zadrugi dajejo kredit s tem, da že v naprej plačujejo krušne karte, katerih se bodo posluževali za nakup kruha v teku bodočega tedna ali bodočega pol mesca. Gotovo izborna sredstvo, da se z njim delavci prisilijo, da skrbijo za bodočnost. (Ch. Gide, Konsumne zadruge.)

J. B.

Par misli o varčevanju.

Ponovno sem že premišljeval, kako da se po vojni to velevažno vprašanje ni nikoli začelo resno obravnavati.

Vprašanje je velevažno; za to govorijo sledeči razlogi.

Vojna je bila z gospodarskega stališča dosti dolga doba, v kateri se narodno premoženje nele ni primerno množilo, temveč

se je neusmiljeno uničevalo noč in dan po vseh obširnih frontah Evrope. Vojna je torej človeštvo oropala nele dragocenih pridobitnih moči s tem, da je morila cvet moči in sposobnosti med možmi in mladino, vojna je uničila ogromne milijarde v desetletjih privarčevanega narodnega premoženja. — Gospodarstvu (v vseh panogah) je bilo torej odtegnjenega ogromno produktivnega kapitala; gospodarstvo je utrpelo silno izgubo krvi. Brez zadostnega kapitala pa ni uspeha v gos-

podarstvu. Od množine produktivnega kapitala je odvisen uspeh gospodarstva. Ker je torej po vojni razpoložljivi kapital toliko manjši, je jasno, da produkcija ni tako uspešna kot bi bila pri zadostnem kapitalu. Pa se čudimo in nočemo razumeti, zakaj še vedno vsi sloji: kmet, delavec in obrtnik trpijo na posledicah vojne in si ne morejo priboriti tistega blagostanja kot so ga že bili vajeni pred vojno. Odgovor je samo ta: ker ni za uspešno proizvodstvo potrebnega kapitala.

Res je, da smo bili prva leta po vojni v zmoti in smo mislili, da imamo kapitala dovolj; pa smo hoteli z njim celo ustvariti slovensko industrijo. Od tod toliko bank in njih živahno delo na polju ustanavljanja naše industrije. Kmalu smo morali z obžalovanjem spoznati, da smo krenili napačno pot; kajti ni bilo naše bogastvo pravo, realno bogastvo; bilo je le namišljeno, papirno bogastvo, katerega notranjo vrednost je kmalu pokazalo nezaslišno padanje dinarja in dviganje cen blaga. Seveda se nam je tudi mlada industrija izmuznila iz rok.

Lep primer v tem oziru je sovjetska Rusija. Tam ni uničevala narodnega premoženja le svetovna vojna, temveč še v veliko večji meri revolucija in z njo združena dolgotrajna notranja vojna. Ostanke narodnega premoženja pa so naposled uničili še komunisti s svojo ponesrečeno gospodarsko politiko, ko so namenoma ugonabljali vrednost denarja in s tem podirali v ljudstvu zaupanje v državni denar. Hoteli so namreč dokazati, da komunistično gospodarstvo lahko izhaja brez denarja, ker denar je le instrument kapitalističnega gospodarstva. Niso pa pomislili, da je denar in zaupanje ljudstva v denar prevažno sredstvo za produktivno varčevanje in s tem za tvorbo prepotrebnega kapitala.

Vojna, revolucija, notranje fronte in naposled komunistični eksperimenti boljševiške vlade so dovedli Rusijo do popolnega ubo-

žanja; nje gospodarstvo je vsled obubožanja začelo hirati. Naposled so komunisti vendar uvideli posledice svojega dela in spoznali resnico, da je kapital za uspešno gospodarstvo neobhoden in da Rusija za svojo obnovo ničesar ne potrebuje bolj kakor ravno kapitala. Ker domačega kapitala več ni bilo, niti ni bilo danih pogojev, da ga ruski narod z vztrajnim varčevanjem tvori (kajti zaupanje ljudstva v vsake vrste denar je padlo in prevelika revščina je vzela veselje za vsak gospodarski korak), so se komunisti zatekli za pomoč v tuje države in začeli sklepati trideset celo petdesetletne pogodbe s predstavitelji tujega kapitala: z Angleži, Nemci, Italijani in dr. za eksploatacijo ruskih prirodnih bogastev in obenem eksploatacijo ruske delavne sile. Uspeh komunistične gospodarske politike je torej ta, da je ruski kapital, ruska podjetnost in industrija uničena, da pa so na drugi strani že ustvarjeni temelji za zaslužjenje ruskega prirodnega bogastva in ruskega delavskega ljudstva inozemskim kapitalistom. Pogojev za široko razvito produktivno ljudsko varčevanje, ki je temelj za ustvaritev lastnega kapitala, pa še dolgo ne bo. Preveč je ruski narod doživel razočaranj in doživel naravnost brezmiselnega uničevanja premoženja, da bi dobil za varčevanje neobhodno zaupanje v pravno in dejansko sigurnost svojega privarčevanega imetja in zaupanje v pglavitni instrument produktivnega varčevanja: v denar.

Še bolj kakor uničevanje narodnega premoženja pa sta jemala smisel in veselje za varčnost sledeča dva razloga:

Vojna sama je ustvarila med ljudstvom neko razpoloženje negotovosti in iz te negotovosti izvirajoče lahkomišljenosti. Resni dogodki vojne in zlasti negotovost glede jutrišnjega dne niso uplivali na ljudstvo v smeri stremenja in skrbi za svojo in svojcev bodočnost, temveč so nasprotno povzročali ne-

ko brezskrbno lahkomišljenost in brezskrbno zapravljanje imetja. Še bolj kakor to razpoloženje vsled negotovosti za jutrišnji dan pa je uničevala smisel za varčnost **padajoča valuta**. Ta poslednji razlog je vzel varčevanju njegovo etično vrednost, kajti kdor je varčeval, da se oskrbi za stara leta, da preskrbi svojce, da pomaga s prihranki sebi in narodnemu gospodarstvu, ta je z žalostjo moral gledati, kako njegov prihranek vsled silne devalvacije taja kakor sneg na pomladanskem solncu in se s tem njegovi upi na preskrbljeno starost in na preskrbljene svojce rušijo v prah. Zato je kot posledica vojne negotovosti in kot posledica triletnega padanja denarja med odraslimi, še bolj pa seveda med mladino zapravljivost v vseh oblikah začela slaviti svoje orgije, varčnost pa se je osramočena in ponižana skrila pred takozvanimi dobrimi naprednimi gospodarji. Varčnost je le še ostala kot znak omejenih ljudi, ki ne spoznajo trenutnega gospodarskega položaja in si ne znajo pomagati.

Prišli smo vsled tega tako daleč, da so previdnejši gospodarji ne le gledali, da se vsake gotovine čimprej iznebijo, temveč so se začeli celo zadolževati s špekulativnim namenom, da bodo danes najeto posojilo čez mesece, ko bo valuta še bolj padla, z lahkoto vrnili in tako zopet ogromno profitirali. Nihče pa tedaj ni mislil, da se stvar zopet lahko zasuče in da bo tedaj, ko se stvar zasuče, razmerje ravno nasprotno. Kakor so bili varčevalci v času padanja valute tepeni in je bila navidezno nagrajena zapravljivost in so bili tudi nagrajeni vsi, ki so imeli dolgove oziroma so najemali posojila, tako se je približno pred dvema leti razmerje obrnilo, ko je naša valuta začela rasti.

Nehote mi ravno glede dolžnikov prihaja na misel basen o oslu, ki je tovoril sol preko reke. Pa se je vlegel v vodo in se le-

po oddahnil. Ko je vstal, je začutil, da je breme dosti lažje, ker se je sol v vodi raztopila. Tako je bilo z dolžniki v času padanja naše valute. Njih breme je postajalo vedno lažje, čeprav je dolg v številkah ostal isti. Ko pa je osel tovoril čez reko gobe in si je na isti način kakor pri soli hotel olajšati breme, tedaj je napravil žalostno izkušnjo, da ni mogel več vstati, ker so se gobe napile vode. Nekaj podobnega je tudi z dolžniki v današnjem času dviganja vrednosti našega denarja in z onimi, ki danes posojila najemajo. Njih breme postaja vedno težje in jim celo grozi s polomom, čeprav dolg v številkah ostaja isti. Žalibog pa je ta resnica še premalo znana in marsikateri gospodarji še danes precej lahkomišljeno najemajo posojila, ne da bi mislili, kako težko jih bo vračati.

Z ozirom na navedeno bo potrebno, da postane **vzgoja k varčevanju aktualno javno vprašanje**, za katero je treba zainteresirati najširše kroge. S tem vprašanjem se mora začeti baviti **družina**, da bo zopet v domači vzgoji položen temelj za varčnost. S tem vprašanjem se mora začeti baviti **šola**, ako hoče še ostati vzgojiteljica mladine in s svojo vzgojo polagati temelje za srečo in blagostanje mladine ter celega naroda. S tem vprašanjem se morajo baviti naše **kulturne in narodne organizacije**, ako si po pravici lastijo delokrog narodnega in kulturnega dela posebno med mladino. Najbolj poklicane delovati za širjenje varčnosti in za vzgojo mladine k varčnosti pa so naše **hranilnice in posojilnice**. Če je danes bližnja priložnost za zapravljanje tako številna in organizirana, da je mladini res težko odtegniti se splošnemu toku zapravljivosti, ker bi morala v tem slučaju plavati z velikim naporom takorekoč proti vodi, **morajo biti hranilnice in posojilnice organizirana bližnja priložnost za varčevanje**.

Doktorič:

Razmerje med nadzorstvom in načelstvom

Načelstvo je postavljeno od občnega zbora, da vodi zadrugine posle, nadzorstvo pa, da nadzoruje poslovanje načelstva. Potreba nadzorstva ne izvira iz nezaupanja, ampak iz previdnosti. Zadruga upravlja po večini tuje denarje. Mnogokrat je vodstvo zadrug v rokah ljudi brez strokovne trgovske izobrazbe, zato je skrajna previdnost na mestu. Naša zadružna navada je vpeljala neko vrsto kontrole že med člani načelstva. Kakšen pomen naj bi imela določba, da se morata pod zadružno tvrdko vedno podpisati po dva člana načelstva? To se dela pač zato, da je kar vnaprej izključena samovoljnost samo enega člana, tudi če ima predsedniško čast.

Iz načela, postavljenega v prvem stavku tega članka, sledi potreba, da se posli načelstva in nadzorstva strogo ločijo. Po zakonu je za vodstvo zadruge in urejevanje s tem združenih poslov odgovorno načelstvo, ki ga lahko v gotovih slučajih nadomestijo uradniki in pooblaščenici, nikdar pa ne nadzorstvo. Če naj člani nadzorstva nadzorujejo, ne smejo nikdar soodločevati kot vodilni organi pri vodstvu poslov, ker drugače bi morali zopet sami sebe nadzorovati, kar je nemogoče.

Včasih določajo pravila, da so gotove zadeve pridržane skupnim sejам načelstva in nadzorstva. Kako se da to združiti z navedenim načelom? Seje morajo biti v teh slučajih skupne, glasovanje se mora pa izvršiti ločeno in sklep obvelja le tedaj, ako glasuje za predlog večina načelstva in večina nadzorstva. V strogo upravnih po-

sljih ne sme nikdar dobiti nadzorstvo takega vpliva, da bi s svojim nastopom prisililo načelstvo k sprejemu kakega predloga. Pravica nadzorstva pri skupnih zadevah se omejuje na to, da vloži proti stavljenemu predlogu svoj »veto«, to se pravi: nadzorstvo **lahko prepove izvršitev sklepa**, ne more pa načelstva prisiliti, da sklene stavljen predlog. Nadzorstvo bi smelo tako prepovedati nakup hiše, akoravno je načelstvo sklenilo jo kupiti. Ne bi smelo pa nadzorstvo siliti, naj načelstvo kupi hišo, če je bil ta predlog od načelstva odklonjen.

Na drugi strani je pa dobro, da nadzorstvo dobi kolikor mogoče vpogled v poslovanje zadruge, ker mu bo tako tudi kontrola mnogo olajšana. Tudi ni previdno, da načelstvo v posebno važnih zadevah samo odloča. Važni ukrepi se morajo sicer vedno izvršiti s polno odgovornostjo načelstva, nikdar naj se pa ne izvršijo brez privoljenja nadzorstva. Za to sta mogoči dve poti: Ali se pred izvršitvijo načelstvenega sklepa počaka na privoljenje nadzorstva, ali se pa sklepa v skupnih sejah, vselej pa z ločenim glasovanjem.

Kaj pa če pri reševanju takih skupnih zadev nastane med načelstvom in nadzorstvom spor, ki se ne da poravnati? Zadeva ostane tedaj nerešena. In če zahteva nujno rešitev? Ne preostaja drugega, kot da se skliče občni zbor, ki voli novo načelstvo in nadzorstvo, ki prevzameta rešitev zadeve. Včasih bo tudi občni zbor sam lahko odločil.

(Gospodarski list, marec 1925.)

Naročajte „Narodnega Gospodarja“.

□ □ □ VPRAŠANJA IN ODGOVORI □ □ □

Vprašanje 10: Prosimo pojasniti v sledeči zadevi: Kakor Vam je znano, je bila naša zadruga ustanovljena v oktobru preteklega leta. Ustanovni stroški, t. j. vpis zadruga v zadrugni register, razglas v Uradnem listu, nabava zadrugne štampilje, knjig in tiskovin, so znašali skupno Din 376.40. Dasiravno je posojilnica takoj po ustanovitvi pričela živalno delovati, vendar vsled kratke dobe poslovanja pri obrestni razliki ni toliko pridobila, da bi krila ustanovne stroške, vsled česar izkazuje bilanca za prvo poslovno leto 1924 Din 186.75 čiste zgube. Ker nam je nerodno, da bi v prvi bilanci izkazovali zgubo, smo mislili, da bi te bilance sploh ne objavili ter bi promet iz leta 1924 priklopili k onemu za leto 1925 tako, da bi bilo leto 1925 v naših knjigah in izkazih kot prvo poslovno leto. Ali je to dopustno? (Hp. v K.)

Odgovor: Ako je zadruga pričela s poslovanjem že v letu 1924, morate v smislu določil pravil sestaviti računski zaključek in ga predložiti občenemu zboru v odobrenje. Glede ustanovnih stroškov pa pripominjamo, da istih ni treba že v prvem računskem zaključku izkazati pod zgubo, temveč lahko raztegnete odpis istih na tri leta. Tako postopajte že pri prvi bilanci. Pod zgubo izkažite pod naslovom »odpis ustanovnih stroškov« Din 125.50, ostanek istih po Din 250.90 pa izkažite v bilanci pod aktiva. S tem bo izginila tudi zguba in mesto te boste izkazali za Din 64.15 čistega dobička, ki bo tvoril prvi prispevek za rezervni sklad.

Vprašanje 11: Ali bomo rentnino in invalidski davek morali plačati za celo leto 1924, ali samo za prvo četrtletje 1924 kot govorijo nekateri? (Hp. v V.)

Odgovor: Rentni davek in invalidski davek, ki se odmerja po višini rentnega dav-

ka, je plačati samo za prve tri mesece leta 1924, za ostala tri četrtletja pa ne več. Izjema so samo one vloge, katerih letne obresti presegajo 5.000 Din; take vloge tudi še za naprej plačujejo rentni in invalidski davek. Takih vlog pa pri Vas najbrže nimate, ker dajo pri 5 % obrestovanju vlog več kot 5.000 Din obresti le vloge, ki presegajo 100.000 Din. — Pa tudi za I. četrtletje 1924 so invalidskega davka proste one vloge, katerih letne obresti ne presegajo 100 Din. Več pouka v tej zadevi imate v I. št. Nar. Gosp. na str. 13. Ker pa davčni uradi še niso dobili natančnejših navodil, kako naj postopajo pri odmeri rentnine in invalidskega davka za I. četrtletje 1924, vam svetujemo, da še počakate s plačilom in z izkazi, ker imate čas še do konca julija.

Vprašanje 12: Ali so vloge na finančne oblasti in glavarstvo še vedno kolka proste ali se morajo kolekovati 15 Din vsaka? (Hp. v P.)

Odgovor: Vloga na srezko poglavarstvo s katero predložite en izvod rač. zaključka, je kolka prosta. Vloge na registracijsko sodišče so kolka proste le tedaj, če je zadruga že spremenila svoja pravila tako, da ustrezajo pogojem čl. 262 fin. zak. za l. 1922/23. — Sicer pa imate vse slučaje oprostitve zadrug od plačevanja taks točno navedene v naredbi fin. min. z dne 25. dec. 1923, št. 43.322. — V Uradnem listu je bila priobčena 7. jan. 1924 št. 1. (Glej Nar. Gosp. 1924 str. 6.)

Vprašanje 13: Ako izstopim kot član zadruga z neomejeno zavezo, kako dolgo še traja moje jamstvo za zadrugine obveznosti? Ker pri zadrugi z neomejeno zavezo jamčim s celim svojim premoženjem, je zelo važno, kako dolgo traja še to jamstvo po izstopu. (I. A. v L.)

Odgovor: Glede jamstva pri zadrukah z neomejeno zavezo (t. j. pri posojilnicah) določa § 55 zadr. zakona: »Člani, ki so iz zadruge izstopili kakor tudi njihovi dediči jamčijo nasproti upnikom zadruge v roku zastaranja za vse obveznosti, ki jih je zadruška prevzela do istega«. § 73 zadr. zakona pa določa, da tožba za uveljavljenje zahtevkov proti posameznim zadružanom zastara v dveh letih od dne razdružitve zadruge ali izstopa zadružana. »Tožbe proti zadružniku iz pravic napram zadruzi zastarajo v dveh letih po razdružitvi zadruge ali po izstopu zadružnika iz iste, ako ne nastopi po zakonu vsled narave terjatve krajši rok zastaranja!« Član zadruge z neomejeno zavezo jamči torej največ še dve leti po izstopu za obveznosti zadruge napram nje upnikom.

Vprašanje 14: Koliko denarja največ smemo kot rajfajzenska posojilnica posoditi eni stranki? Premožnejši posestnik prosi za posojilo Din 25.000.—, da izplača doto. Ali se moremo sklicevati na sklep Zveze, da se tako veliko posojilo ne sme dati eni stranki? (Hp. v J.)

Odgovor: Na splošno ni določena nobena meja, koliko največ sme rajfajzenska posojilnica posoditi eni stranki. To ima v konkretnem slučaju presojati načelstvo samo event. skupno z nadzorstvom po tem, koliko ima posojilnica razpoložljivih sredstev, koliko je prosilcev za posojila, dalje kakšne so razmere posojilojemalca in za kakšno svrho potrebuje posojilo, ali ga je zadela nesreča, n. pr. požar, ali pa hoče s posojilom svoje gospodarstvo izboljšati ali prikupiti kake parcele. Posojila nad Din 7.500.— se morejo dovoljevati le v skupni seji načelstva in nadzorstva. Posojila nad Din 12.500.— pa potrebujejo pred izplačilom ne le sklepa skupne seje načelstva in nadzorstva, temveč še pritrditve Zadružne zveze. Pri dovoljevanju posojil morajo vodstva kreditnih zadrug upo-

števati to dejstvo, da so cene vseh nepremičnin silno padle. Zato morajo v slučaju posojil na poslopja, zemljo itd. paziti, koliko je njih sedanja vrednost. Silno so n. pr. nazadovale cene vinogradov. Vsled neugodnih trgovskih pogodb ni pričakovati za vino ugodnih cen. Dohodek iz vinogradov bo torej vsled neugodnih cen vina le majhen. Vrednost vinograda pa se ravna po tem, koliko daje vinograd dohodka. Skoraj isto kot za vinograde velja tudi za stavbe, zlasti za stanovanjske. Vsled ovir, ki jih stavi tu z naredbo podaljšani stanovanjski zakon, so dohodki iz hiš le majhni. Tem dohodkom primerna je seveda tudi vrednost. Lahko se računa, da je cena marsikaterih nepremičnin padla že za $\frac{2}{3}$ napram temu, kar so bile te nepremičnine vredne nekako pred dve-ma leti.

Vprašanje 15: Sodišče zahteva od nas podatke o vlogi neke stranke, ki je pred kratkim umrla. Ker je stranka pred smrtjo vložno knjižico izročila nekemu sorodniku in je ta tudi že prepisal vlogo na svoje ime, prosimo pojasnila, ali smo dolžni dati sodišču tozadevne podatke? Ali ne bi lahko izjavili, da kaka vloga umrlega vlagatelja pri nas ne obstoji? (Hp. v H.)

Odgovor: V zapuščinskih zadevah morajo posojilnice dajati sodiščem zahtevana pojasnila o stanju vlog umrlih oseb. Tudi v Vašem slučaju bi ta dolžnost obstojala, ako bi bil imel umrli vlagatelj pri Vas kaj naloženega na dan smrti. Ker pa je še pri življenju izročil svojo knjižico sorodniku in je sorodnik še pri življenju vlagateljevemu dal vlogo prepisati, je jasno, da vlagatelj ob času svoje smrti ni pri Vas imel nobene vloge. Radi tega izjavite sodišču, da umrli vlagatelj označenega dne ni imel pri Vas nikake vloge. Drugače bi seveda bilo, ako sorodnik ne bi bil dal pravočasno vloge prepisati na svoje ime.

Vprašanje 16: Avgusta meseca bo šele 3 leta, odkar je začela naša zadruga poslovati. Ali moramo letos na občnem zboru aprila meseca načelstvo nanovo voliti, čeprav bi mu — točno računano — po pravilih določena 3-letna poslovna doba potekla šele avgusta meseca? (Hp. v B.)

Odgovor: Ker poteče po pravilih določena 3-letna poslovna doba Vašemu načelstvu v letošnjem letu, morate na letošnjem občnem zboru voliti novo načelstvo brez ozira na to, da bodo šele avgusta potekla 3 leta, odkar posluje.

Vprašanje 17: Na katere oblasti in katere izpiske mora letos zadruga napraviti in odposlati, ker je to skoraj vsako leto drugače? Ali imamo kljub določbam srbskega združnega zakona odnosno čl. 262 fin. zak. plačati kake davke in pristojbine? (Hp. v B.)

Odgovor: Potom okrajnega glavarstva imate velikemu županu poslati prepis računskega zaključka za l. 1924. Na prepisu napiši-

te: »Odobren na občnem zboru dne 1925.« Prepisa zapisnika občnega zbora ni treba priložiti. — Davčni administraciji pošljete tudi prepis računskega zaključka za leto 1924 v dveh izvodih z isto pripombo kot zgoraj ter še prepis zapisnika o občnem zboru v izvlečku, namreč samo glavo in one točke, ki se nanašajo na odobritev računskega zaključka. — Če bi bili na občnem zboru izvoljeni kaki novi člani načelstva, jih imate prijaviti za vpis v združni register. Vse te vloge so kolka proste. Pojasnila o vlogah na registrajska sodišča ter na politične in davčne oblasti imate v 1. št. Narodnega Gospodarja za l. 1925 str. 11—13. — Rentni in invalidski davek plačate od obresti hranilnih vlog **samo za prvo četrtletje l. 1924**, dočim so za ostala tri četrtletja l. 1924 vloge, katerih obresti ne presegajo Din 5.000.—, rentnega in invalidskega davka oproščene. Točno pojasnilo glede rentnega in invalidskega davka imate istotako v 1. št. Narodnega Gospodarja za leto 1925 na str. 13 in 14.

□ | □ | □ | □ | □ ZADRUŽNIŠTVO. □ | □ | □ | □ | □

Vse one zadruge, ki še niso vplačale povišanih deležev kakor smo to prosili že v dveh okrožnicah in v zadnji (2) številki Narodnega Gospodarja, ponovno prosimo, da to čimprej store.

Davek na poslovni promet. Vse one zadruge razen posojilnic (kmetijske nabavne in prodajne, kmetijska društva, živinorejske, pašniške, bikorejske, mlekarne, elektrarne, strojne, lesne, vinarske, kletarske itd.), ki še niso oproščene ali delno oproščene poslovnega davka in ki še niso vložile prošnje za oprostitev, naj vložijo (na Kranjskem: na davčno administracijo v Ljubljani, na Štajerskem: na davčno okrajno oblastvo v Mariboru) prošnjo za oprostitev poslovnega davka.

V prošnji se je sklicevati na pravilnik k zakonu o davku na poslovni promet čl. 8 točka 2. V prošnji je navesti:

1. način in vrsta prometa,
2. ali posluje zadruga samo s člani ali tudi z nečlani in v koliko z nečlani,
3. ali dela zadruga za dobiček. (Tukaj je navesti, da zadruga ne dela za dobiček ozir. samo v toliko, da krije režijo in si nabere nekaj rezerve za slučaj izgub, ozir. da uporablja poslovni prebitek v to, da ceneje prodaja članom ali da dražje kupuje od članov itd.)

Pravilno podpisane prošnje naj zadruge predložijo Združni zvezi, ki jih bo pregledala in dirigirala na pristojno mesto.

Ljudski denar ljudstvu! Kmečki denar kmetu! Ti gesli sta temelj za delo naših hranilnic in posojilnic. Zato morajo naše posojilnice skrbeti, da se bo ljudstvo teh gesel zavedalo in jih v svojem gospodarstvu uvaževalo. — Ako kmet svoje prihranke nalaga pri bankah, ta denar kmečkemu gospodarstvu odteguje. Ali pa mora drugi kmet plačevati visoke bančne obresti, da more dobiti od banke posojilo. — Bančno posredništvo za kredit je predrago, njih režija je preogromna, da bi se mogel kmet za svoje denarno gospodarstvo, za vloge in za posojila posluževati posredovanja bank. Hranilnice in posojilnice pa imajo namen, poskrbeti kmetom posojila po nizkih obrestih. Zato je njihova režija naravnost malenkostna. Zato računajo za svoje posredovanje največ $1\frac{1}{2}\%$. Zato je obrestna mera za posojila pri posojilnicah več kot za polovico nižja kot pri bankah. — Kdor nosi svoje prihranke drugam kot v posojilnico, ta greši zoper kmečko skupnost, ta izdaja kmeta novodobnemu oderuštvi, ta se s tem odpove pravici do pomoči posojilnice, ako bi rabil posojilo.

Visoka obrestna mera je znamenje in obenem vzrok nezdravih razmer v gospodarstvu. Zadrugištvo hoče, da zavladajo v gospodarstvu zopet zdrave razmere. Zato se je borilo in se bori proti pretirani obrestni meri. Visoko obrestno mero nam je prinesla konkurenca bank, ki so se med seboj in proti zadrugam borile za vloge z edinim orožjem: s poviševanjem obrestne mere. Neznosna obrestna mera je torej otrok bank. Danes se banke same tega otroka sramujejo in bojijo. Njih lastni otrok jim največ škodi. Kaj jim pomaga visoka obrestna mera za kredite, ko pa pri poravnava in konkurzi izgubijo ne le obresti svojih kreditov, ampak tudi velik del kreditov samih. Zato banke danes same uvidijo svojo napako in hočejo nazaj k nizki obrestni meri. Skleniti hoče-

jo dogovor glede maksimiranja obrestne mere. Vprašanje pa je, če bodo s takim dogovorom znižanje obrestne mere res dosegle in če se banke res iskreno nameravajo tega dogovora držati.

Hranilnice in posojilnice ter malo varčevanje. Naše posojilnice nimajo le gospodarskih nalog, temveč imajo tudi važne moralne naloge, zlasti vzgojo k varčnosti. Da je vzgoja k varčnosti ravno v današnjih razmerah zelo nujna in važna naloga, tozadevno opozarjamo samo na članek »Par misli o varčevanju«. Toda naše posojilnice se le nerade bavijo z malimi vlogami, češ da je veliko dela in sitnosti pa malo haska. Toda pomisliti je treba, da je to delo in ta sitnost z malimi vlogami najbolje investirani kapital. Kajti čez 5-10 let bodo ti mali varčevalci že gospodarji. In ker so se v mladih letih navadili varčevanja in poslovanja z domačo posojilnico, se bodo te posojilnice tudi kot gospodarji oklepali. To pa je namen naših posojilnic, da postane vsaka blagajnik vseh gospodarjev okoliša in da bi vsi gospodarji vsa plačila izvrševali le potem svoje posojilnice ter bi sproti ves denar tudi nalagali pri domači posojilnici, ne pa ga držali doma. — Drugi razlog, ki govori za to, da se izplača ukvarjati se z malimi vlogami, je pa v tem, da so male vloge lahko zelo številne in pri velikem številu dajo tudi znatne zneske. Samo če bo posojilnica znala pritegniti v svoj delokrog res večino malih varčevalcev, zlasti mladino.

Brezbržnost škoduje. To morajo izkušati marsikateri zadrugi, katerih načelstvo ne vrši svoje dolžnosti in ne poskrbi, da bi bilo ugojeno predpisom zakona, na podlagi katerega bi zadruga uživala lahko olajšave oz. oprostitve. Neka naša članica nam je poslala v pregled plačilni nalog, glasom katerega je morala plačati Din 7.800,35 pridobnine z dokladi. Ta zadruga bi bila lahko pri-

dobnine popolnoma oproščena, ako bi bila izpremenila svoja pravila po naših svoječasnih navodilih. Ker tega ni storila, mora plačati davek v vsem obsegu. Ako bi si bila s pravočasno spremembo pravil pridobnino v znesku Din 7.800.35 prihranila, bi bila znatno dvignila svojo konkurenčnost napram privatni trgovini.

Zadružno-gospedarskih tečajev je dosedaj priredila Zveza v ljubljanski oblasti 17. Pri vseh tečajih je bilo 1390 udeležencev, tako da je poprečna udeležba na vsakem tečaju znašala 82. V mariborski oblasti se vršijo tečaji samo v nedeljah in praznikih. Visoka udeležba pri tečajih priča, kako veliko zanimanje vlada med našim ljudstvom za gospodarsko izobrazbo in za zadružno misel. Ker je bilo na vsakem tečaju 3—5 predavanj, so se morali skoro povsod tečaji nadaljevati tudi popoldan. Pa je bila popoldne udeležba še vedno številnejša kot dopoldne. Ker tudi v ljubljanski oblasti tečaji še niso zaključeni, bomo končno poročilo o tečajih podali pozneje.

Ljudska posojilnica v Ljubljani je imela v marcu svoj redni občni zbor za 29. poslovno leto. Bilanca izkazuje 607.983.84 Din dobička. Hranilnih vlog je imela 31. decembra 1924 Din 57.294.067.55, vlog v tekočem računu pa Din 2.257.685.—. Posojil je bilo na vknjižbo 3.496.144.93, na poroštvo 1.965.785.98. Skoro vsa posojila so bila torej v tekočem računu in so znašala Din 45.115.316.44.—.

Razstava in premovanje plemenskih bikov gorenjske cikaste živine se bo izvršila v Kamniku pri Krištofu dne 14. aprila 1925.

To premovanje priredi Živinorejska zveza za politični kamniški okraj, s sodelovanjem njenih članic Živinorejskih zadrug v okraju.

Načelstvo Živinorejske zveze je v svoji seji dne 5. II. 1925 sklenilo sledeče:

a) S premovanjem je združen občni zbor Živinorejske zveze.

b) Pred razdelitvijo premij se vrši na razstavnem prostoru predavanje o najvažnejših pogojih za pospeševanje umne živinoreje.

c) Premije zamorejo biti deležni izključno le oni razstavljeni biki, katerih lastniki so člani živinorejskih zadrug kamniškega okraja.

d) Premovanju se lahko predstavijo vsi biki od 6 mesecev starosti naprej.

Živinorejci kamniškega okraja, udeležite se občnega zbora Živinorejske zveze in če še niste člani, pristopite ta dan kot član. Udeležite se Vam namenjenega predavanja ob tej priliki. Pošljite gotovo svoje plemenske bice na to razstavo in k premovanju.

Živinorejci! Čutite, kako se razširja v našem okraju jalovost krav vsled bolezni na spolovilih v Vašo veliko škodo. Uspešno bomo ta razvoj preprečevali tedaj, če zopet nastavimo pri Živinorejski zvezi strokovno moč za vodstvo zadrug in v praktično pomoč živinorejcu ob pojavu obolenosti.

Poleg drugih del v organizaciji nam bo vsekakor izvesti zavarovanje goveje živine na temelju samopomoči.

Uljudno Vas vabi načelstvo Živ. zveze.

Zadružna banka v Curihu izkazuje v bilanci za leto 1924 Fr. 6.073.000.— zadružnih deležev, Fr. 14.539.430 obligacij, in Fr. 5.941.261 čekovnih računov, Fr. 9.447.746 tekočih računov. Depozitne blagajne krščansko-socialnih organizacij imajo v banki naloženih 8.326.607 Fr. Bilančna vsota znaša Fr. 50.061.839. Dobička je napravila v poslovnem letu banka Fr. 404.207. Iz tega je izplačala 5 ½ % dividendo za zadružne deleže, preostanek pa je šel deloma za odpise, deloma za rezerve, deloma za obče koristne svrhe. Letni promet banke skupno z njenimi podružnicami se je zvišal za 136.000.000

Fr. ter dosegel 1 milijardo 214 milijonov Fr. Poročilo ravnateljstva daje splošno karakterizacijo gospodarskega položaja v Švici v pretečenem letu in ugotavlja, da se je gospodarski položaj napram letu 1923 izboljšal. Poleg raznih drugih številk navaja kot dokaz, da je število brezposelnih padlo in sicer na 14.692 napram 32.605 v letu 1923 in napram 66.995 v letu 1922. Vendar so nekatere panoge, kjer je še hud zastoj. Pridelek krmil je bil kljub deževnemu poletju po kakovosti in količini proti pričakovanju ugoden. Žetev je bila pri raznih pridelkih pod srednjo. Znatno izboljšanje kažejo tudi javne finance države, kantonov in občin, vsled česar se že čuti olajšanje davčnih bremen. Likvidnost na denarnem trgu je bila precejšnja; šele sredi leta se je položaj poslabšal, kar je povzročilo zvišanje obrestne mere od $5 \frac{1}{4}$ na $5 \frac{1}{2}$ % pri obligacijah.

Banka ima 11 podružnic.

Prosvetne tečaje za gospodinje so začele prirejati srbske zadruge v Bosni in Hercegovini. V pretekli zimi so štiri zadruge priredile gospodinjske tečaje z jako lepim uspehom.

Srbska zadruga knjižnica in čitalnica se je otvorila v Bosanskem Šamcu v decembru lanskega leta. Ustanovilo je to knjižnico in čitalnico poverjeništvo zveze srbskih kmetijskih zadrug skupaj z zadrugami svojega okoliša. Srbski zadrugarji v Bosni uvidevajo pravilnost načela, da more zadruga napredovati le s prosveto in da to kar se izda za

prosveto, pomeni najboljšo investicijo v prosopeh zadrugaštva samega.

Lov za vlogami se uprizarja ne le pri nas, ampak tudi v Nemški Avstriji. Tam se kosajo regulativne hranilnice, ki bi želele imeti monopol na hranilne vloge z bankami, obe skupini pa z zadrugami. Neki komerčni svetnik, ki stoji na strani regulativnih hranilnic, v nekem članku naravnost poziva vlado: »Na vsak način pa mora vlada priti do tega, da privatnim bankirjem in zadrugam sprejemanje hranilnih vlog prepove.« — Nasproti temu ugotavlja »Zadruga«, organ splošne zveze nemških pridobitnih zadrug v Avstriji, da je pri nalaganju denarja **poglavitna zahteva varnost**. Ker je pa bilo regulativnim hranilnicam po vojni dovoljeno pečati se z bančnimi posli, so izgubile zaupanje ljudstva. Mnogotere so se dejansko zašpekulirale. Regulativne hranilnice so radi svojih špekulacij skušale dobiti na vsak način čim več vlog in so vsled tega prehajale k pretirani obrestni meri za vloge. Upravičeno se jim tudi očita, da so se preveč imobilizirale. Je to skoraj isti pojav, kot pri nas z bankami in regulativnimi hranilnicami. Kdor plačuje visoke obresti za vloge, mora zahtevati še znatno višje obresti za kredite in vsled tega običajno ni preveč izbirčen pri dovoljevanju kreditov, samo če se mu nudi primeren dobiček. Zadruge pa so vse krize mnogo bolje premagale in so danes v takem položaju, da jim ni treba klicati na pomoč državne zaščite in državne pomoči.

© © © © © GOSPODARSTVO. © © © © ©

Narodna banka je imela 8. marca 1925 svoj peti redni občni zbor. Po poročilu upravnega sveta o razmerju do države je navzoči delničar dr. V. Marković kritiziral upravo, ker je dala garancijo upravi državnih mono-

polov za 300.000 angleških funtov. Ta garancija da je protizakonita. Dalje je vprašal, (ne da bi dobil odgovor), kako je mogla država prevzeti nase dolg Din 50.000.000 za preskrbo pasivnih krajev in Din 17.000.000 za ra-

čun Hrvatsko-slavonskega gospodarskega društva v Zagrebu. Oboje predstavlja novo zadolženje države, za katero ni nikake osnove v zakonu.

Poravnalna postopanja in konkurzi v Sloveniji. Številke poravnalnih postopanj in konkurzov za leto 1924 še bolj pa za januar in februar l. 1925 kažejo, v kako težkem položaju se nahaja naše gospodarstvo. V teku leta 1924 je bilo otvorjenih v Sloveniji 88 poravnalnih postopanj in proglašanih 30 konkurzov. V l. 1925 pa smo dosegli že v prvih dveh mesecih januar in februar 27 poravnalnih postopanj in 12 konkurzov. — Končno bo vso težo in posledice številnih poravnav in konkurzov moral nositi oni, ki dovoljuje podjetjem in trgovinam kredit, to so banke. Čas visoke konjunktore in visokih dobičkov za banke je pri kraju. Ne le to. Marsikje bodo velike izgube vsled poravnav in konkurzov banko samo prisilile, da se posluži istega sredstva, da namreč tudi sama skuša doseči poravnavo ali pa gre v konkurz, za kar imamo že dovolj vzgledov v raznih krajih države izven Slovenije. Tisti pa, ki bo končno plačal račun in ki se ne bo mogel obvarovati škode ne s poravnavo in ne s konkurzom, je vlagatelj. To bodo tisoči malih varčevalcev, ki so zaupavali svoje prihranke bankam v veri, da so banke ravno tako solidna podjetja kakor so na videz sijajna, in da ne morejo propasti.

Skrb za živinorejo kažejo oblasti v zasedenem primorju. Predvidene so nagrade za ureditev hlevov in gnojnikov kakor sta jih že nekdanj dovoljevala kranjski in goriški deželni odbor, s čemer so se dosegli lepi uspehi. Precejšne vsote denarja so določene za izboljšanje in ureditev Bovških, Kobariških, Tolminskih in drugih planin. Za uvod plemenske živine skrbi živinorejska komisija v Vidmu za furlansko pokrajino. Ustanovila pa se je še živinorejska komisija v Tr-

stu, ki bo tudi oddajala čistokrvne bike in junice po znižanih cenah živinorejcem. Pomoč dežele pri živinoreji je znatna, ker plača dežela vse nakupovalne in prevozne stroške za živino iz inozemstva, poleg tega pa še 30 % nakupne cene.

Posebni fond za poravnavo izgub, ki so nastale vsled poveljnih razmer, je z zakonom ustanovila Češko-slovaška republika. Zdruga, ki reflektirajo na pomoč države iz tega fonda, imajo napraviti posebno sanacijsko bilanco po določbah tega zokana in o prošnjah za tako pomoč sklepa poseben kuratorium. — Huda kriza, ki jo preživljajo podjetja in trgovine pri nas, je tudi posledica poveljnih razmer, v veliki meri posledica finančne politike, ki jo vodi vlada. Radi prehitrega porasta vrednosti dinarja so nekatera podjetja utrpela ogromne izgube, nekatera celo prišla na rob propada. Pri tem pa je zelo malo upanja, da bi tako kakor na Češkem tudi pri nas vlada spoznala, da je moralno odgovorna za izgubo in težavni položaj podjetij v kolikor so ti povzročeni po finančni politiki države.

Maksimiranje obrestne mere je zadeva, s katero se naša javnost po zaslugi Narodne banke že precej dolgo peča, ne da bi bili seveda dosegli kljub dolгим razgovorom in pregovorom kake uspehe. Zanimivo pri tem je, kakšne rezultate je ugotovila anketa, ki se je vršila po inicijativi Narodne banke. Na podlagi knjig denarnih zavodov je ugotovljeno, da se giblje aktivna obrestna mera (za kredite) med 18 in 30% in sicer tako, da je 18%-na obrestna mera le izjema, 24 %-ne obresti pa so običajne. Pasivna obrestna mera se giblje poglavitno med 6 in 18 %. Najbolj običajne so 12 %-ne obresti za vloge. Kjer pa so denarni zavodi udeleženi tudi na dobičku, je obrestna mera še večja in gre tudi preko 30 %. Privatne osebe, ki se bavijo s kreditnimi posli, dajejo kredite po še višji obrestni

meri tako, da so ti krediti dražji, kot najdražji krediti pri denarnih zavodih. Dosedaj se je visoka obrestna mera mogla opravičevati kot nekakšna premija za zavarovanje denarja pred padanjem njegove vrednosti. Sedaj pa, ko se je vrednost denarja začela dvigati, je pretirana obrestna mera postala nevarnost za vsakogar, ki se mora posluževati kredita. Kajti vsled stabilizacije oziroma popravljanja vrednosti dinarja ni več onega zaslužka, ki je nastajal prej iz padanja vrednosti dinarja niti se ne morejo podjetja ali trgovci posluževati kredita, ne da bi spravljali v nevarnost svoj obstanek. Narodna banka je mnenja, da je upravičena odtegniti kredit onim zavodom, ki pretirano obrestno mero za kredite zahtevajo oziroma jo vlagateljem za vloge plačujejo in s tem svojim komitentom jemljejo možnost vsakega napredka. Ko se je Narodna banka pečala z ugotavljanjem, kakšna obrestna mera bi bila še upravičena in pri kateri obrestni meri bi morala proti zavodom nastopiti in jim odtegniti svoj kredit, ako se ne bi določene najvišje obrestne mere držali, se je pokazalo, da gotov del denarnih zavodov ni prav razumel tega stremljenja banke. Tolmačil je to tako, kakor da hoče Narodna banka diktirati privatno obrestno mero. Banka tega niti ne želi. Toda Narodna banka more in mora odtegniti kredit onemu, ki tega kredita ne uporablja za svrhe, katerim mora Narodna banka po zakonu in po naturi svojega poslovanja služiti. Ravno tako mora in more Narodna banka ukiniti kredit onim, ki njen kredit zlorabljajo in ga ne porabljajo za produktivne namene.

Težkoče današnje blagovne kupčije. Ako govorimo o blagovni kupčiji v našem združnem glasilu, gotovo mislimo o isti predvsem, kako se ta vrši pri naših kmetijskih društvih, nabavnih in prodajnih, konsumnih in gospodarskih zadrugah. Današnja blagovna kupčija je tako rizikantna, kakor še nik-

dar ni bila. Mnogo bolj pa postaja ta kupčija rizikantna, ako se nahaja v neveščih rokah in kjer se gospodari s tujim denarjem. Pomisliti moramo, da se danes cene vsega blaga menjujejo čez noč, nakar vpliva poleg današnje svetovne špekulacije še vedno se menjajoča vrednost denarja. Opasnost pa postaja pri kupčiji od dneva do dneva še tembolj radi nesigurnosti in negotovosti dolžnikov zadruga, kajti danes ne vemo, komu se še sploh lahko kreditira. Vsakodnevne poravnave, včasih najbolj znanih in najbolj trdnih tvrdk, konkurzi posameznikov, kakor tudi družb, nas tembolj potrjuje o naši trditvi, da postaja kupčija vsak dan bolj opasna. Vsled tega je treba vedno večje previdnosti, znanja in štedljivosti v obratu. Bolj kakor pri vsakem trgovcu mora štedljivost vladati pri zadrugah, kajti trgovec po navadi razpolaga s svojim lastnim kapitalom in z lastnimi delavnimi močmi, medtem, ko mora zadruga delati s tujim kapitalom, računati radi tega z obrestmi in z dragimi delavnimi močmi.

Kakor iz prednjega razvidno, je bodočnost za blagovne zadruga zelo težka ter je zastoj vsaka nada, da bi se zadruga, katere niso zadostno aktivne, zamogle kdaj opomoči.

Pričakovati le je vsak dan hujše konkurence in hujšega boja za obstanek.

Gibanje vrednosti dinarja. Na občnem zboru se je uprava Narodne banke v poročilu pohvalila, da se je v tem oziru mnogo napravilo ravno radi energičnosti in iniciativnosti finančnega ministerstva. Akcijonarji pa s tem poročilom niso soglašali in so nastopali proti državni intervenciji na borzah radi dviga dinarja. Povdarjali so, da taka intervencija državo lahko mnogo stane vsled izgub pa kurzni razliki in da tudi v zakonu in v pravilih banke ni nikake osnove, da bi se država pri banki zadolževala za nakupo-

vanje deviz. Povdarjali so, da s tem država ustvarja pravzaprav fiktivne tečaje, da bi obdržala dinar na gotovi višini in to iz političnih razlogov. Nekateri delničarji so tudi nastopili proti temu, da država zahteva zase od izvoznikov prodajo $\frac{1}{3}$ deviz, ker s tem izvozniki plačujejo neupravičeno doklado za popraviljanje dinarja. Izraženo je bilo mišljenje, da se nahaja izvozna trgovina v krizi ravno radi umetnega popraviljanja dinarja. Posebno povzroča to krizo v lesni industriji. G. Stanojević je izjavil: »Ako zanemarite izvoz, ne boste v stanu dinarja popraviti z nobenimi sredstvi. Zato ga pustite, da se sam popravlja.«

Poštno čekovni zavod v Ljubljani, ki se po najnovejši naredbi imenuje **Poštna hranilnica v Belgradu, podružnica Ljubljana**, je dobil od svoje centrale nalog, naj dirigira v centralo ves odvišni denar. To je zopet eden izmed mnogobrojnih načinov, kako se centralizirajo ogromne vsote denarja iz pokrajin v Belgradu. Belgrad sam pa ne išče in seveda tudi ne najde potov, da bi ta denar zopet vračal v pokrajine. Vsled tega je jasno, da mora pri tem načinu denarne centralizacije gospodarstvo v pokrajinah vsled vedno večjega pomanjkanja denarja hirati in bo končno moralo izhirati, ako ne bo odpo- moči in zdrave ureditve gospodarskih odnošajev.

Zakon o prisilni poravnavi je bil sklenjen s finančnim zakonom l. 1922, ko je bila tedaj vsled padanja vrednosti dinarja velika nevarnost, da pridejo uvozniki v katastrofo. Šele ko se je dolgo časa iskal izhod iz položaja in šele p številnih posameznih prostovoljnih poravnava- h za dolgove na inozemstvo, je bil sklenjen ta zakon z namenom, da se rešijo oni, ki so brez krivde prišli v brezizhoden položaj. Toda pozneje se je prisilna poravnava uporabljala tudi tam, kjer ne bi bila na

mestu. Posebno zadnje leto se je poravnava uporabljala popolnoma v svrhe spekulacije in z željo, da se upniki oškodujejo. Bila je zid, za katerega so se skrivali vsi brezvestni spekulanti s svojim neuspešnim kupčijami. To je povzročilo veliko škodo našemu kreditu v državi sami in v inozemstvu. Toda poravnave so se posluževali tudi oni, ki so bili proti svoji volji prišli v roke brezvestnih upnikov ter niso mogli prenesti pretiranih obresti, ki se sedaj terjajo. Kot borba proti pretiranim obrestim, ki jih terjajo bodisi privatniki, bodisi denarni zavodi, bi se poravnava še mogla nekako opravičiti. Toda nikakor ne moremo poravnave opravičiti, kot je danes. Poravnava bi bilo vsled tega treba takoj odpraviti, istočasno pa skleniti zakon, s katerim bi se pretirana strogost konkurznega postopanja ublažila in se uvedla neka vrsta predkonkurznega postopanja, zlasti sedaj, ko dinar kaže tendenco navzgor. V letu 1923 je bilo le 48 prisilnih poravnav, v letu 1924 je bilo že 479 slučajev prisilnih poravnav poleg 30 dobrovoljnih poravnav in 25 konkurzov. Skupna svota pasiv je znašala 131.300.000 Din, vsota aktiv pa 82.700.000 Din. Pripomniti pa je, da je največje število prisilnih poravnav pri trgovcih in podjetjih, ki so nastali v povojni dobi in samo majhno število med onimi, ki so trgovali že pred vojno.

I. Hrvatska štedionica v Zagrebu (Prashtedionica) je imela po računskem zaključku za leto 1924 Din 813.000.000.— hranilnih vlog. Tekom leta 1924 so se hranilne vloge zvišale za Din 264.000.000. Meničnih posojil je bilo koncem leta 1924 Din 88.000.000.—, drugih posojil v tekočem računu ali na zastavo vrednostnih papirjev ali na drug način zavarovanja je bilo Din 912.000.000.—. Pro- met pri blagajnah centrale in podružnic je znašal 29,5 milijard, celokupni promet pa nad 68 milijard in se je napram prejšnjemu letu zvišal za 21,5 milijard. — Je to ogromen pro-

met in so to ogromne vloge. Ako bi bil hrvatski kmet znal pravočasno organizirati svoje kmečke banke, svoje posojilnice, ne bi delal danes tlake bankirjem. Ne moremo tudi v Sloveniji še biti z današnjo organizacijo kmečkega denarja zadovoljni. To pa lahko trdimo, da imamo v naših posojilnicah zdrave in močne temelje za organizacijo kmečkega denarja. Treba je začeto delo le še nadaljevati, mrežo posojilnic zgostiti, zlasti pa širiti med ljudstvom zavest za kmečko vzajemnost po geslu: »Kmečki denar kmetu!«

Splošni fond denarnih zavodov ustanovijo v Češkoslovaški republiki združeni denarni zavodi. Namen fonda je pomagati zavodom, ki bi v bodočnosti utrpeli izredne izgube. V ta fond plačujejo zavodi prispevke in sicer 1 ½ % od zneska izplačanih obresti

za vloge. Pravico do pomoči iz fonda imajo zavodi šele po 5-letnem članstvu.

Umetna gnojila. Ker se bliža spomladno gnojenje travnikov in njiv, priporočamo za drugam, da se poslužijo v dovoljni meri umetnih gnojil, katerih je sedaj v zadostni množini na razpolago. Tudi cena proti lanskim visokim cenam je mnogo nižja, kajti diferenca znaša včasih skoro 50 %, pri nekaterih gnojilih še več. Vsak kmetovalec se mora dobro zavedati, da je pridelek mnogo odvisen od dobrega gnojenja, vsled česar ne odlašati z istim. Poleg znanih umetnih gnojil je dospelo na letošnji trg, že našim kmetovalcem pred vojsko dobro znano gnojilo, mavec (gips), katerega oddaja **Gospodarska zveza** po izvanredno nizki ceni Din 45.— za 100 kg.

Občni zbor Zadružne tiskarne r. z. z o. z., v Ljubljani, se bo vršil dne 30. marca 1925, ob 4. uri popoldne v prostorih Zadružne zveze v Ljubljani. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1924. 3. Čitanje revizijskega poročila. 4. Čitanje in odobrenje pravil. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice na Čatežu, r. z. z n. z., se bo vršil dne 22. marca 1925, ob pol 4. uri pop. v župnišču. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Čitanje revizijskega poročila. 3. Odobrenje rač. zaključkov do incl. l. 1924. 4. Prememba pravil. 5. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Mlekarske zveze, r. z. z o. z. v likvidaciji, se vrši dne 22. marca 1925 ob 10. uri dop. v prostorih Mlekarske družbe, Prešernova ulica št. 7 (na dvorišču). 1. Čitanje revizijskega poročila. 2. Poročilo likvidatorja o poteku in zaključitvi likvidacije. 3. Odobritev bilanc za ll. 1920—1924. 4. Izbris firme.

Občni zbor Elektrarne na Dobrovi pri Ljubljani, r. z. z o. z., se bo vršil na praznik dne 25. marca 1925, ob pol 8. uri zjutraj v stari šoli na Dobrovi. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1924. 3. Čitanje revizijskega poročila. 4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Lesne zadruge r. z. z o. z. v Dolenji vasi pri Ribnici, se bo vršil dne 5. aprila 1925, ob 16. uri v Društveni dvorani v Dolenji vasi. 1. Poročilo načelstva. 2. Poročilo nadzorstva. 3. Odobritev letnega računa za l. 1924. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Živinorejske zadruge za Selško dolino r. z. z o. z., se bo vršil dne 25. marca 1925, ob pol 8. uri dop. v Krekovem domu v Selcih. 1. Poročilo načelstva. 2. Odobritev računskega zaključka za leto 1924. 3. Volitev načelstva. 4. Poročilo o reviziji. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetško delavske hranilnice in posojilnice na Teharjih, r. z. z n. z., se bo vršil v nedeljo dne 5. aprila po prvi sv. maši v kaplaniji. 1. Čitanje zapisnika zad. obč. zbora. 2. Čitanje revizijskega poročila. 3. Poročilo načelstva. 4. Poročilo nadzorstva. 5. Odobritev rač. zaključka za l. 1924. 6. Sprememba pravil. 7. Predavanje o zadružništvu.

Izredni občni zbor Kmetškega konsumnega društva v Lučah, r. z. z o. z., se bo vršil dne 25. marca 1925 po rani maši v zadružnem prostoru v Lučah. 1. Sprememba pravil. 2. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetškega društva v Voklem pri Kranju, r. z. z o. z., se bo vršil dne 5. aprila 1925, ob 10 uri dop. v šoli v Voklem. 1. Čitanje revizijskega poročila z dne 13. 10. 1924. 2. Odobritev rač. zaključka za leto 1924. 3. Poročilo načelstva in nadzorstva. 4. Volitev načelstva. 5. Volitev nadzorstva. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Beli cerkvi, r. z. z n. z., se bo vršil v nedeljo dne 10. maja 1925, ob 3. uri pop. v uradnem prostoru. 1. Branje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobrenje rač. zaključka za l. 1924. 4. Dopolnilna volitev nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Rokopisi naj se pošiljajo na naslov: Uredništvo „Narodnega Gospodarja“. Ljubljana, Zadružna zveza. Izdajatelj: „Zadružna zveza“ v Ljubljani. — Odgovorni urednik: Anton Kralj, tajnik „Zadružne zveze“, v Ljubljani.